

Międzynarodowa współpraca bibliotek w świetle traktatów o przyjaźni zawartych przez Polskę po 1989 r.

Międzynarodowa współpraca bibliotek, a ściślej międzynarodowa współpraca biblioteczna, która ułatwia wymianę wydawnictw, informacji i doświadczeń, odgrywa ważną rolę, gdyż, jak zauważa J. Wołosz, toruje drogę przepływowi nowoczesnych technik i wyrównywaniu poziomów bibliotekarstwa w poszczególnych państwach; umożliwia postęp w normalizacji zasad, metod i form prac bibliotecznych, a to sprzyja tworzeniu warunków ułatwiających powszechny dostęp do informacji; stwarza okazję do prezentacji i propagowania własnego dorobku nauki i kultury państwom uczestniczącym we współpracy oraz tworzy warunki dla bibliotek danego państwa do podejmowania z bibliotekami i instytucjami zagranicznymi uczestniczącymi we współpracy wspólnych przedsięwzięć, które ułatwiają realizację zadań tańszym kosztem².

Należy zauważyć, że polskie biblioteki od wielu lat uczestniczą we współpracy z bibliotekami zagranicznymi. Początki nawiązywania kontaktów sięgają czasów pojawienia się na ziemiach polskich bibliotek, a o współpracy we współczesnym rozumieniu tego określenia można mówić od odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.³ Kontakty te zostały wówczas wzbogacone o udział w kongresach i konferencjach międzynarodowych, a później o działania podejmowane w związku z członkostwem w organizacjach międzynarodowych⁴. Warto przypomnieć wyrażone przez Edwarda Kuntze, jednego

¹ Dr hab. prawa, Katedra Prawa Międzynarodowego i Amerykańskiego, Instytut Prawa, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

² J. Wołosz, *Międzynarodowa współpraca bibliotek polskich. Potrzeby i możliwości*, „Przegląd Biblioteczny” 1988, z. 3–4, s. 313–314.

³ Ibidem, s. 314. Na temat tożsamości państwa polskiego zob. L. Antonowicz, *Tożsamość państwa polskiego w prawie międzynarodowym*, „Państwo i Prawo” 1993, z. 10, s. 3 i n. Zob. też: C. Berezowski, *Powstanie Państwa Polskiego w świetle prawa narodów*, Warszawa 1934.

⁴ J. Wołosz, op.cit., s. 314. Zob. też: E. Kuntze, *Współdział Polski w międzynarodowych pracach bibliotekarskich*, „Przegląd Biblioteczny” 1932, z. 3, s. 111 i n.

z najwybitniejszych polskich bibliotekarzy⁵, na III Zjeździe Bibliotekarzy Polskich w Wilnie w 1932 r., cele, jakie przyświecały tym kontaktom. Stwierdził on, że „przez nasz udział w organizacjach międzynarodowych i w ich pracach korzystamy z tych wszystkich ułatwień, jakie one dają, i w ten sposób służymy naszej nauce. Służymy jej jednak jeszcze w inny sposób. Oto w biblijografiach zapoznajemy zagranicznych uczonych z wynikami osiągniętymi przez naszą naukę, w stosunkach bibliotecznych ułatwiamy im korzystanie z tych wyników. W ten sposób prowadzimy akcję propagandową w dziedzinie tak wielkiej i tak ważnej, jaką jest nauka, wzmacniamy łączność między polskimi kołami naukowymi zagranicznymi, wprowadzamy naukę polską na rynek wszechświatowy i cementujemy ją z powszechną nauką w jedną, nierozzerwalną całość”⁶.

Jednym z istotnych elementów międzynarodowej współpracy bibliotecznej jest wymiana publikacji. Początki tego typu współpracy dostrzec można już w XVII w. Zapoczątkowana ona została przez europejskie towarzystwa naukowe i uniwersytety, a jej istotnym celem było zaoszczędzenie środków finansowych przeznaczonych na zakupy⁷. Należy przywołać w tym miejscu postać francuskiego lekarza i bibliofila, Aleksandra Vattemare’a, który był głównym rzecznikiem i inicjatorem międzynarodowej wymiany we współczesnym znaczeniu. Odwiedzając biblioteki w różnych państwach zauważył, że z jednej strony posiadają one liczne dublety, z drugiej zaś mają liczne braki w księgozbiorach. To spostrzeżenie legło u podstaw głoszonej przez niego idei stworzenia międzynarodowej organizacji dla celów wymiany. Warto zauważyć, że wysiłki

⁵ Zob. M. Łodyński, *Rola Edwarda Kuntzego w bibliotekarstwie polskim*, „Przegląd Biblioteczny” 1957, z. 7, s. 97 i n.

⁶ E. Kuntze, op.cit., s. 112–113. E. Kuntze zwracał uwagę na rolę nauki, ale także i innych dziedzin współpracy międzynarodowej. Znamienne także i dziś są jego słowa dotyczące potrzeby współpracy międzynarodowej, w których stwierdził: „Od Ligi Narodów zaczynając, a na międzynarodowych związkach sportowych kończąc – wszystkie dziedziny działalności człowieka, wszystkie grupy społeczeństwa objęte są dążeniem do jednoczenia się i do wspólnego działania. Obok tego obserwujemy w niektórych państwach niezwykłą wybujałość prądów nacjonalistycznych lub klasowej ideologii, – jednostronnej wprawdzie –, która jednak dąży także – jakkolwiek innymi drogami – do objęcia całej ludzkości. Odnosi się wrażenie, że im silniej trzeszczą podstawy współpracy międzynarodowej, podważanej przez prądy, nacjonalistyczny i komunistyczny, tem bardziej wzmagają się usiłowania zjednoczenia ludzkości na drodze wzajemnego porozumienia się” (ibidem, s. 104).

⁷ Pierwszą umową wielostronną w tym zakresie była tzw. konwencja marburska z 1817 r., która zakładała wymianę publikacji akademickich między uniwersytetami. W. Słabczyński, *Międzynarodowa wymiana publikacji. Stan obecny i potrzeby*, „Przegląd Biblioteczny” 1963, z. 5, s. 65.

Vattemare'a spotkały się za jego życia tylko z połowicznym powodzeniem, gdyż w pewnym stopniu postulat ten został zrealizowany przez założony w 1846 r. w Stanach Zjednoczonych Smithsonian Institution. Natomiast pełniejszy wyraz, jak podkreśla W. Słabczyński, znalazły w przyjętych w dniu 15 marca 1886 r. tzw. konwencjach brukselskich⁸, tj. Konwencji dotyczącej wymiany międzynarodowej dokumentów urzędowych oraz publikacji naukowych i literackich oraz Konwencji w celu zabezpieczenia bezpośredniej wymiany dziennika urzędowego oraz roczników i dokumentów parlamentarnych⁹. Polska przystąpiła do pierwszej z nich w dniu 19 listopada 1920 r.¹⁰, a do drugiej w dniu 21 kwietnia 1921 r.¹¹ O znaczeniu tego rodzaju współpracy może świadczyć fakt przyjęcia w późniejszych czasach kolejnych konwencji regulujących te zagadnienia. Zostały one przyjęte pod auspicjami UNESCO w Paryżu w dniu 5 grudnia 1958 r., tj. Konwencja dotycząca międzynarodowej wymiany wydawnictw i Konwencja dotycząca międzypaństwowej wymiany wydawnictw urzędowych i dokumentów rządowych¹². Umowy te zostały przyjęte przez Polskę i weszły w życie w stosunku do Polski w dniu 12 lutego 1971 r.¹³

Każde państwo, realizując założenia polityki zagranicznej, prowadzi odpowiednią politykę traktatową¹⁴. Szczególne miejsce w stosunkach traktatowych

⁸ Ibidem, s. 65–66.

⁹ Informacja o przystąpieniu i teksty konwencji brukselskich zostały opublikowane początkowo w Dz.Urz. MSZ 1921, nr 2, poz. 15 (Warto nadmienić, co ciekawe, że publikując w Dzienniku Urzędowym użyto liczby pojedynczej i określono jako Konwencja brukselska). Zob. też M.P. 1921, nr 151, dział nieurzędowy.

¹⁰ Publikując tekst w Dzienniku Ustaw podano tytuł: Konwencja dotycząca międzynarodowej wymiany urzędowych wydawnictw i innych publikacji, Dz.U. 1924, nr 88, poz. 834.

¹¹ Publikując tekst w Dzienniku Ustaw podano tytuł: Konwencja w celu zapewnienia bezpośredniej wymiany dziennika ustaw, jak również roczników i dokumentów parlamentarnych, Dz.U. 1939, nr 43, poz. 280. Na temat konwencji zob.: L. Ehrlich, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 1958, s. 690–691; W. Słabczyński, op.cit., s. 66.

¹² Dz.U. 1971, nr 8, poz. 88 i 89, zał.

¹³ Zob. Oświadczenie rządowe z dnia 23 marca 1971 r. w sprawie przyjęcia przez Polskę Konwencji dotyczącej międzynarodowej wymiany wydawnictw, sporządzonej w Paryżu dnia 5 grudnia 1958 r., Dz.U. 1971, nr 8, poz. 90 oraz Oświadczenie rządowe z dnia 23 marca 1971 r. w sprawie przyjęcia przez Polskę Konwencji dotyczącej międzypaństwowej wymiany wydawnictw rządowych i dokumentów rządowych, sporządzonej w Paryżu dnia 5 grudnia 1958 r., Dz.U. 1971, nr 8, poz. 91. Na temat Konwencji zob. L. Biliński, *Międzynarodowa wymiana wydawnictw a przepisy celne*, „Przegląd Biblioteczny” 2002, z. 1–2, s. 91 i n.

¹⁴ Zob. R. Podgórzńska, B. Szczepanik, *Słowo wstępne*, [w:] eadem (wybór i oprac.), *Uregulowania traktatowe Polski w latach 1945–1998. Teksty wybranych dwustronnych*

państw zajmują dwustronne umowy o współpracy i przyjaźni, które odzwierciedlają priorytety polityki zagranicznej państw – wskazują pod względem terytorialnym obszary ich zainteresowania, określają kształt kontaktów z różnymi partnerami, uwypuklając przy tym cechy charakterystyczne ich wzajemnych relacji¹⁵. Pozwalają one także wskazać priorytetowe dziedziny współpracy we wzajemnych stosunkach.

Przemiany w państwach Europy Środkowej i Wschodniej po 1989 r. wpłynęły na zmianę polityki i praktyki traktatowej Polski¹⁶, która zawarła w „nowych warunkach” traktaty o przyjaźni i współpracy¹⁷ z dwudziestoma państwami (w tym ze wszystkimi państwami sąsiednimi), a mianowicie (w porządku chronologicznym) z: Francją (9 kwietnia 1991 r.)¹⁸, Niemcami (17 czerwca 1991 r.)¹⁹, Czechami (6 października 1991 r.)²⁰, Słowacją (6 października 1991 r.)²¹, Wę-

umów politycznych zawartych przez Polskę z niektórymi krajami europejskimi, Koszalin 1999, s. 10.

¹⁵ A. Przyborowska-Klimczak, W.S. Staszewski, *Wstęp*, [w:] eademi (wstęp i oprac.), *Traktaty o przyjaźni i współpracy zawarte przez Polskę. Wybór dokumentów*, Lublin 2005, s. 5. Zob. też: J. Kukułka, *Traktaty sąsiedzkie Polski Odrodzonej*, Wrocław 1998, s. 5.

¹⁶ R. Szafarz, *Stosunki traktatowe Rzeczypospolitej Polskiej. Nowa jakość w latach 1989–2000*, „Studia Prawnicze” 2003, z. 2, s. 5.

¹⁷ Teksty wszystkich zawartych przez Polskę umów o przyjaźni i współpracy zostały opublikowane w: A. Przyborowska-Klimczak, W. Sz. Staszewski (wstęp i oprac.), *Traktaty o przyjaźni i współpracy...*

¹⁸ Traktat o przyjaźni i solidarności między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Francuską, sporządzony w Paryżu w dniu 9 kwietnia 1991 r., Dz.U. 1992, nr 81, poz. 415.

¹⁹ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany w Bonn w dniu 17 czerwca 1991 r., Dz.U. 1992, nr 14, poz. 56.

²⁰ Układ między Rzeczpospolitą Polską a Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy, sporządzony w Krakowie w dniu 6 października 1991 r., Dz.U. 1992, nr 59, poz. 296. Traktat ten został podpisany jeszcze przed podziałem Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej, w wyniku którego powstały Republika Czeska i Republika Słowacka. Został on przyjęty w drodze sukcesji przez Republikę Czeską. Zob. Protokół między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o sukcesji umów dwustronnych i przeglądzie systemu traktatowego między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską, podpisany w Warszawie w dniu 29 marca 1996 r. Tekst – A. Przyborowska-Klimczak, W. Staszewski (wstęp i oprac.), *Stosunki traktatowe Polski z państwami sąsiednimi. Wybór dokumentów*, Lublin 1998, s. 85–87.

²¹ Układ między Rzeczpospolitą Polską a Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną

grami (6 października 1991 r.)²², Włochami (11 października 1991 r.)²³, Ukrainą (18 maja 1992 r.)²⁴, Rosją (22 maja 1992 r.)²⁵, Białorusią (23 czerwca 1992 r.)²⁶, Estonią (2 lipca 1992 r.)²⁷, Hiszpanią (26 października 1992 r.)²⁸, Łotwą (1 lipca 1992 r.)²⁹, Rumunią (25 stycznia 1993 r.)³⁰, Bułgarią (25 lutego 1993 r.)³¹, Gruzją

o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy, sporządzony w Krakowie w dniu 6 października 1991 r. Traktat został przyjęty w drodze sukcesji przez Republikę Słowacką. Zob. Protokół między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej dotyczący obowiązywania w stosunkach między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką dwustronnych umów międzynarodowych zawartych między Polską (Rzeczpospolitą Polską, Polską Rzeczpospolitą Ludową) a Czechosłowacją (Republiką Czechosłowacką, Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną, Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną) w latach 1918–1992, podpisany w Bratysławie w dniu 8 lipca 1993 r. Tekst – ibidem, s. 117–119.

²² Układ między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Węgierską o przyjacielskiej i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Krakowie w dniu 6 października 1991 r., Dz.U. 1992, nr 59, poz. 298.

²³ Traktat o przyjaźni i współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Włoską, sporządzony w Warszawie w dniu 11 października 1991 r., Dz.U. 1996, nr 52, poz. 226.

²⁴ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy, sporządzony w Warszawie w dniu 18 maja 1992 r., Dz.U. 1993, nr 125, poz. 573.

²⁵ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Moskwie w dniu 22 maja 1992 r., Dz.U. 1993, nr 61, poz. 291.

²⁶ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany w Warszawie w dniu 23 czerwca 1992 r., Dz.U. 1993, nr 118, poz. 527.

²⁷ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Estońską o przyjaznej współpracy i bałtyckim dobrosąsiedztwie, sporządzony w Tallinie w dniu 2 lipca 1992 r., Dz.U. 1993, nr 121, poz. 536.

²⁸ Traktat o przyjaźni i współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Hiszpanii, sporządzony w Madrycie w dniu 26 października 1992 r., Dz.U. 1995, nr 18, poz. 84.

²⁹ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Łotewską o przyjaźni i współpracy, sporządzony w Rydze w dniu 1 lipca 1992 r., Dz.U. 1993, nr 114, poz. 502.

³⁰ Układ między Rzeczpospolitą Polską a Rumunią o przyjaznych stosunkach i współpracy, sporządzony w Bukareszcie w dniu 25 stycznia 1993 r., Dz.U. 1994, nr 29, poz. 106.

³¹ Układ między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Bułgarii o przyjaznych stosunkach i współpracy, podpisany w Warszawie w dniu 25 lutego 1993 r., Dz.U. 1993, nr 118, poz. 529.

(20 kwietnia 1993 r.)³², Turcją (3 listopada 1993 r.)³³, Litwą (26 kwietnia 1994 r.)³⁴, Mołdawią (15 listopada 1994 r.)³⁵, Uzbekistanem (11 stycznia 1995 r.)³⁶ i Grecją (12 czerwca 1996 r.)³⁷.

Dokonując analizy postanowień zawartych przez Polskę w latach dziewięćdziesiątych traktatów o przyjaźni i współpracy można stwierdzić, że tylko w traktatach z siedmioma państwami odnajdujemy postanowienia, w których użyto słowo „biblioteka”. W umowach z Czechami, Niemcami, Słowacją i Węgrami stwierdzono, że kontrahenci „będą popierać intensywną wymianę informacji i dokumentacji naukowo-technicznej, a także ułatwiać dostęp do in-

³² Traktat o przyjaźni i współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Gruzji, sporządzony w Tbilisi w dniu 20 kwietnia 1993 r., Dz.U. 2000, nr 2, poz. 7.

³³ Układ o przyjaźni i współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Turcką, sporządzony w Warszawie w dniu 3 listopada 1993 r., Dz.U. 1995, nr 118, poz. 566. Warto zwrócić uwagę, że w stosunkach wzajemnych obowiązuje także Traktat Przyjaźni między Polską a Turcją, podpisany w Lozannie w dniu 23 lipca 1923 r. (Dz.U. 1924, nr 39, poz. 407).

³⁴ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Wilnie w dniu 26 kwietnia 1994 r., Dz.U. 1995, nr 15, poz. 71.

³⁵ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Mołdowa o przyjaźni i współpracy, sporządzony w Warszawie w dniu 15 listopada 1994 r., Dz.U. 1996, nr 76, poz. 363.

³⁶ Traktat o przyjaźni i współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Uzbekistanu, sporządzony w Warszawie w dniu 11 stycznia 1995 r., Dz.U. 1996, nr 26, poz. 115.

³⁷ Traktat o przyjaźni i współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Grecją, sporządzony w Atenach w dniu 12 czerwca 1996 r., Dz.U. 1998, nr 129, poz. 852. Warto nadmienić, że w stosunkach wzajemnych obowiązuje Traktat przyjaźni, koncyliacyjny i arbitrażowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Grecką, podpisany w Warszawie w dniu 4 stycznia 1932 r. (Traktat utracił moc w części dotyczącej koncyliacji i arbitrażu w dniu 22 października 1995 r., tj. w dniu wejścia w życie w stosunku do Grecji Konwencji o Koncyliacji i arbitrażu w ramach KBWE, podpisanej w Sztokholmie w dniu 15 grudnia 1992 r. [Dz.U. 1999, nr 98, poz. 1139]; w stosunku do Polski ta Konwencja weszła w życie w dniu 5 grudnia 1994 r.), Dz.U. 1932, nr 66, poz. 614. Polska jest także związana traktami o przyjaźni i współpracy z Afganistanem (Traktat Przyjaźni pomiędzy Najjaśniejszą Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Afganistańskim, podpisany w Angorze w dniu 3 listopada 1927 r., Dz.U. 1928, nr 55, poz. 523), Angolą (Porozumienie między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Ludową Republiką Angoli o przyjaźni i współpracy, podpisane w Luandzie w dniu 4 grudnia 1978 r., Dz.U. 1984, nr 29, poz. 147) oraz Iranem (Traktat Przyjaźni pomiędzy Najjaśniejszą Rzeczpospolitą Polską a Cesarstwem Perskim, podpisany w Teheranie w dniu 19 marca 1927 r., Dz.U. 1930, nr 73, poz. 580), a zatem w sumie z dwudziestoma trzema państwami.

stytutów naukowo-badawczych, archiwów, bibliotek i podobnych instytucji”³⁸.

³⁸ Zob. art. 14 ust. 3 Traktatu z Czechami i Słowacją, art. 15 ust. 4 Traktatu z Niemcami, art. 10 ust. 4 Traktatu z Węgrami. Warto także zauważyć, że Traktat z Niemcami przewiduje, oprócz już wskazanych zobowiązań dotyczących ułatwienia dostępu, że strony będą ułatwiać i rozwijać współpracę naukową oraz popierać inicjatywy naukowców i instytucji badawczych, zmierzające do dynamicznego, harmonijnego i wszechstronnego rodzaju tej współpracy (art. 15 ust. 1 i 3). Ponadto podkreślono w umowie konieczność znacznego rozszerzenia współpracy w dziedzinie nauki i szkolnictwa, a w tym celu kontrahenci zobowiązali się m.in. do wspierania i rozszerzania bezpośredniej współpracy i wymiany między naukowymi instytucjami badawczymi (art. 26 ust. 1). Strony zobowiązały się współpracować w zakresie zachowania i opieki nad europejskim dziedzictwem kulturowym (art. 28 ust. 1). Kierując się postanowieniami Traktatu z 1991 r. Polska i Niemcy zawarły w 1997 r. Umowę o współpracy kulturalnej (Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy kulturalnej, podpisana w Bonn w dniu 14 lipca 1997 r., Dz.U. 1999, nr 39, poz. 379), w której kontrahenci zobowiązali się realizować, w celu upowszechniania lepszej znajomości kultury drugiego państwa, odpowiednie przedsięwzięcia i udzielać sobie wzajemnie pomocy w ramach swoich możliwości w szczególności m.in. przy popieraniu kontaktów bibliotek, jak również przy spotkaniach specjalistów i wymianie materiałów (art. 2). Ponadto ustaliły, że będą ułatwiać – w ramach obowiązujących przepisów – dostęp do archiwów, bibliotek, zbiorów muzealnych oraz podobnych placówek i ich naukowe wykorzystanie (art. 10). Z kolei zawarty w 1991 r. Traktat z Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną (który obowiązuje z Republiką Czeską i Republiką Słowacką) zawiera także zobowiązanie stron do popierania i ułatwiania współpracy naukowej i technicznej oraz podejmowania wspólnych przedsięwzięć (art. 14 ust. 1, zob. też art. 15 ust. 1 i 2 Traktatu), a także popierania inicjatyw instytucji badawczych (art. 14 ust. 2). Polska i Czechy związane są także Umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy w dziedzinie kultury, szkolnictwa i nauki, podpisanej w Pradze w dniu 30 września 2003 r. (Dz.U. 2004, nr 244, poz. 2449), w której strony stwierdziły, że będą popierały rozwój bezpośredniej współpracy bibliotek publicznych i naukowych (art. 7). Natomiast Polska i Słowacja związane są Umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy kulturalnej, oświatowej i naukowej, podpisaną w Bratysławie w dniu 23 marca 2000 r. (M.P. 2002, nr 6, poz. 123), w której strony uzgodniły, że będą popierać rozwój bezpośredniej współpracy bibliotek państwowych i innych oraz instytucji kulturalno-oświatowych (art. 10). Układ polsko-węgierski przewiduje także zobowiązanie stron do popierania i ułatwiania umacniania kontaktów naukowych i technicznych oraz inicjatyw uczonych i instytucji badawczych (art. 10 ust. 1 i 3). W dodatku uzgodniono, że strony będą popierać wzajemny przepływ informacji w różnych dziedzinach, w tym naukowych (art. 13). Rok później, bo w 1992 r., oba państwa podpisały Umowę o współpracy kulturalnej i naukowej (Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Węgierskiej o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Budapeszcie w dniu 13 października 1992 r., Dz.U. 1993, nr 70, poz. 335 oraz ponownie Dz.U. 1993, nr 123, poz. 552). W Umowie tej państwa zobowiązały się do współpracy bibliotek oraz wymiany informacji (publikacji,

Podobne postanowienie zawarto w traktatach z Bułgarią i Rumunią. Uzgodniono w nich, że „Strony będą ułatwiać wymianę informacji i dokumentacji naukowej i naukowo-technicznej oraz dostęp do jednostek naukowych i jednostek badawczo-rozwojowych, archiwów i bibliotek”³⁹. Zbliżona treść zobowiązania znajduje się w traktacie z Grecją, w którym w art. 11 ust. 1 stwierdzono: „Strony będą popierać wymianę informacji naukowo-technicznej, a także ułatwiać sobie nawzajem dostęp do archiwów, bibliotek i tym podobnych instytucji, w zakresie określonym przez ustawodawstwo obu krajów”. Warto jednak zauważyć, że w tej umowie podkreślono znaczenie uregulowań wewnętrznych obu kontrahentów. Ponadto w tym traktacie szczególne znaczenie przy omawianiu przedmiotowego zagadnienia ma treść ust. 4 art. 11, który brzmi: „Strony będą wspierać współpracę między instytucjami wyspecjalizowanymi

książek, czasopism i pozostałych nośników informacji, w tym środków audiowizualnych), a także do ułatwiania wzajemnie swym naukowcom dostępu do materiałów znajdujących się w bibliotekach, archiwach, muzeach, instytucjach szkolnictwa wyższego i instytutach naukowych, korporacjach i stowarzyszeniach oraz zapewnienia możliwości prowadzenia badań naukowych w tych instytucjach, zgodnie z obowiązującymi przepisami wewnętrznymi (art. 8 oraz art. 5).

³⁹ Zob. art. 10 zd. 3 Traktatu z Bułgarią, art. 11 ust. 3 Traktatu z Rumunią. W traktatach z Bułgarią i Rumunią uzgodniono także, że strony będą rozwijać i ułatwiać współpracę naukową oraz popierać współpracę między uczelniami, ośrodkami i instytutami naukowo-badawczymi (art. 10 zd. 1 i 2 Traktatu z Bułgarią, art. 11 ust. 1 i 2 Traktatu z Rumunią). Warto nadmienić, że Polska i Rumunia są stroną Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Rumunii o współpracy w zakresie nauki, szkolnictwa i kultury, podpisanej w Warszawie w dniu 23 czerwca 1994 r. (Dz.U. 1995, nr 109, poz. 532), w której stwierdzono m.in., że strony będą sprzyjać wzajemnemu zrozumieniu wartości kultury i sztuki obu narodów poprzez współpracę bibliotek (art. 6 pkt c). W dodatku uzgodniono, że kontrahenci będą rozwijać współpracę w zakresie nauki, szkolnictwa, kultury i sportu oraz w innych dziedzinach pokrewnych oraz będą umożliwiać wymianę materiałów i dokumentów, a także ułatwiać kontakty między zainteresowanymi instytucjami i osobami prywatnymi (art. 1). Polska i Bułgaria są zaś stroną Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisanej w Warszawie w dniu 25 lutego 1993 r. (Dz.U. 1993, nr 124, poz. 565), w której nie zawarto żadnego bezpośredniego postanowienia dotyczącego współpracy bibliotek. Natomiast warto zwrócić uwagę na postanowienia art. 4 i 1 Umowy. W art. 4 postanowiono, że strony będą popierać i rozszerzać współpracę i wymianę w dziedzinie edukacji i nauki oraz stwarzać odpowiednie warunki do bezpośrednich kontaktów między szkołami, instytucjami oświatowymi i naukowymi. Art. 1 Umowy brzmi: „Umawiające się Strony będą popierać inicjatywy i formy wszechstronnej i bezpośredniej współpracy, podejmowane przez państwowe, społeczne i prywatne instytucje, organizacje, stowarzyszenia, związki naukowe i twórcze oraz osoby indywidualne, służące osiągnięciu celów niniejszej umowy i wzajemnego zbliżeniu obu Państw”.

w dziedzinach wymienionych w ustępach 1 i 2 oraz inicjowanie wspólnych programów naukowych, skoordynowanych z odpowiednimi programami Unii Europejskiej”. Można zatem stwierdzić, że w tej umowie wyróżniono współpracę biblioteczną jako dziedzinę wspólnego zainteresowania stron⁴⁰.

Mimo tego, że w pozostałych traktatach o przyjaźni i współpracy zawartych przez Polskę w latach dziewięćdziesiątych nie ma bezpośredniego odniesienia do bibliotek i współpracy bibliotecznej, to można pokusić się o stwierdzenie, że można ją wywnioskować z postanowień, które w sposób pośredni odnoszą się do niej.

Na przykład w Traktacie z Francją w art. 6 ust. 1 postanowiono, że oba państwa w oparciu o dziedzictwo wspólnej kultury i wartości umacniają swoją współpracę w dziedzinach nauki, techniki, kształcenia i kultury oraz w tym celu uruchomią one, w razie potrzeby, odpowiednie mechanizmy instytucjonalne. Ponadto stwierdzono w umowie, że każda ze stron będzie się starać, aby jej ludność lepiej mogła poznać osiągnięcia naukowe, techniczne i kulturalne drugiego kontrahenta i w tym celu będzie ułatwiać rozpowszechnianie książek i prasy państwa partnera⁴¹.

⁴⁰ W traktacie tym stwierdzono także, że strony będą przywiązywać pierwszorzędą wagę do rozszerzania i umacniania współpracy w dziedzinie nauki (art. 9 ust. 1). Polska i Grecja są stroną zawartej jeszcze w 1976 r. Umowy o współpracy kulturalnej i naukowej (Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Republiki Greckiej o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Atenach w dniu 31 marca 1976 r., Dz.U. 1977, nr 34, poz. 146), w której kontrahenci zobowiązali się rozwijać współpracę bibliotek oraz popierać wymianę książek i innych publikacji w dziedzinie kultury, nauki i oświaty (art. 1 pkt 3 i 6). Należy dodać, że w dniu 8 lipca 2013 r. w Warszawie została zawarta Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Greckiej o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji, nauki, sportu, młodzieży i środków masowego przekazu (tekst udostępniony przez MSZ RP), która nie weszła jeszcze w życie, a z dniem wejścia jej w życie utraci moc polsko-grecka Umowa o współpracy kulturalnej i naukowej z 1976 r. Umowa z 2013 r. przewiduje, że kontrahenci będą popierać współpracę bibliotek publicznych i archiwów państwowych obu państw oraz wymianę informacji i materiałów, zgodnie z przepisami wewnętrznymi (art. 8).

⁴¹ Polska i Francja zawarły także w 2004 r. Umowę o współpracy w dziedzinie kultury i edukacji (Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Francuskiej o współpracy w dziedzinie kultury i edukacji, podpisana w Paryżu w dniu 22 listopada 2004 r., M.P. 2008, nr 36, poz. 325), w której uzgodniono, że strony będą popierały współpracę archiwów, bibliotek, muzeów, szkół i uczelni artystycznych oraz innych instytucji kulturalnych i artystycznych, poprzez ułatwianie dostępu do nich specjalistom i badaczom państw-stron. Dodano także, że zasady tej współpracy mogą być przedmiotem szczególnych uzgodnień między zainteresowanymi placówkami (art. 2 pkt 8).

Traktat polsko-włoski zawiera zobowiązanie stron do podejmowania wszelkich starań dla intensyfikacji wzajemnej współpracy naukowej (art. 16) oraz różnych form współpracy kulturalnej (art. 17)⁴².

Także w traktatach zawartych przez Polskę z trzema wschodnimi sąsiadami (Ukrainą, Rosją i Białorusią) znajdują się postanowienia dotyczące sprzyjania współpracy w dziedzinie kultury, nauki, oświaty i informacji.

Traktat z Ukrainą przewiduje, że strony będą sprzyjać współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, przestrzegając światowych i europejskich standardów, określonych w szczególności w konwencjach UNESCO, Europejskiej konwencji kulturalnej⁴³ i dokumentach KBWE (art. 13 ust. 1), a także będą działać na rzecz rozwoju współpracy instytucji naukowych oraz sprzyjać wspólnym pracom badawczym (art. 13 ust. 5)⁴⁴.

W Traktacie polsko-rosyjskim strony stwierdziły, że będą sprzyjać rozwojowi wszechstronnej współpracy w dziedzinie kultury, nauki, oświaty i szkolnictwa wyższego na zasadach określonych w konwencjach UNESCO i dokumentach KBWE oraz na podstawie odpowiednich umów dwustronnych (art. 13 ust. 1). Ponadto będą podejmować działania na rzecz rozszerzania różnorodnych form wymiany kulturalnej, a także sprzyjać bezpośredniej współpracy między instytucjami, stowarzyszeniami kulturalnymi oraz twórcami (art. 13 ust. 2). Przewidziano także w umowie, że kontrahenci będą sprzyjać tworzeniu warunków dla szerokiej wymiany informacji oraz dostępu do niej oraz popierać współdziałanie w zakresie wymiany i rozpowszechniania książek oraz przekazów audiowizualnych (art. 13 ust. 6)⁴⁵.

⁴² Warto nadmienić, że państwa uzgodniły także Umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Włoskiej o współpracy w dziedzinie kultury i edukacji, podpisaną w Rzymie dnia 12 lipca 2005 r. (Dz.U. 2007, nr 232, poz. 1707), w której stwierdzono, iż kontrahenci będą sprzyjać w szczególności m.in. współpracy w dziedzinie bibliotekarstwa, książki i archiwistyki (art. 2 pkt 2).

⁴³ Europejska Konwencja kulturalna, sporządzona w Paryżu dnia 19 grudnia 1954 r., Dz.U. 1990, nr 8, poz. 44. W tekście Traktatu polsko-ukraińskiego błędnie podano datę przyjęcia Europejskiej Konwencji kulturalnej, a mianowicie 1953 r.

⁴⁴ W dodatku w Umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, podpisanej w Kijowie w dniu 20 maja 1997 r. (Dz.U. 2000, nr 3, poz. 29) uzgodniono, że strony będą sprzyjać upowszechnianiu książki, rozwojowi czytelnictwa i współpracy bibliotek między obu państwami (art. 5).

⁴⁵ W Umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, podpisanej w Warszawie w dniu 25 sierpnia 1993 r. (Dz.U. 1994, nr 36, poz. 133) stwierdzono, że kontrahenci będą popierać rozwój współpracy między instytucjami naukowymi obu państw (art. 21), a także będą

Traktat polsko-białoruski, oprócz zobowiązania dotyczącego sprzyjania współpracy w dziedzinie kultury, nauki, oświaty i informacji (art. 22 ust. 1), przewiduje także, że strony będą sprzyjać współpracy między instytucjami i organizacjami kulturalnymi (art. 22 ust. 4) oraz między szkołami, wyższymi uczelniami i innymi instytucjami naukowymi (art. 22 ust. 7)⁴⁶.

W umowach Polski z Estonią i Łotwą w identyczny sposób uzgodniono, że strony będą popierać wszechstronny rozwój współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty oraz będą stosować istniejące światowe i europejskie standardy⁴⁷. Ponadto przewidziano, że będą one działać na rzecz rozwoju współpracy pomiędzy instytucjami naukowymi⁴⁸ oraz ułatwiać rozpowszechnianie prasy, książek i przekazów audiowizualnych drugiego kontrahenta⁴⁹. Analogiczne po-

sprzyjać wymianie wystaw między muzeami, galeriami, bibliotekami i archiwami (udzielając wystawom gwarancji rządowych wraz z odpowiedzialnością finansową i ubezpieczeniową) oraz wspierać wymianę pracowników merytorycznych tych instytucji (art. 4).

⁴⁶ Kierując się postanowieniami Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy Polska i Białoruś zawarły Umowę o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty (Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, podpisana w Warszawie w dniu 27 listopada 1995 r., Dz.U. 1996, nr 76, poz. 365), w której uzgodniono, że strony będą wszechstronnie popierać bezpośrednią współpracę między uczonymi, placówkami badawczymi, akademiami nauk oraz innymi organizacjami naukowymi obu państw. Będą także dążyć do zapewnienia niezbędnych warunków współpracy naukowej m.in. przez wymianę informacji, publikacji i dokumentacji naukowej, udostępnianie materiałów archiwalnych, zbiorów bibliotecznych i innych materiałów źródłowych (art. 9). Ponadto uzgodniono, że oba państwa będą sprzyjać rozwojowi wymiany wystaw pomiędzy państwowymi muzeami, galeriami, bibliotekami, archiwami (art. 5).

⁴⁷ Określone w szczególności w konwencjach UNESCO i dokumencie krakowskiego sympozjum KBWE w sprawie europejskiego dziedzictwa kulturalnego (zob. art. 11 ust. 1 Traktatu z Estonią i art. 11 ust. 1 Traktatu z Łotwą).

⁴⁸ Art. 12 ust. 1 Traktatu z Estonią i art. 12 ust. 1 Traktatu z Łotwą.

⁴⁹ Art. 14 ust. 1 Traktatu z Estonią i art. 14 ust. 1 Traktatu z Łotwą. W stosunkach polsko-estońskich obowiązuje także umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Estońskiej o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Tallinie w dniu 2 lipca 1992 r. (Dz.U. 1995, nr 15, poz. 75), w której przewidziano, że strony będą popierać podejmowanie przez właściwe organy i instytucje rządowe oraz przez organizacje i instytucje pozarządowe przedsięwzięć służących zbliżeniu obu kontrahentów, w szczególności przez m.in. wymianę informacji, tj. publikacji, książek, czasopism i pozostałych nośników informacji (art. 5). Bezpośrednie postanowienia dotyczące współpracy bibliotek zostały zawarte w Porozumieniu o współpracy kulturalnej między Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Estońskiej, podpisanym w Tallinie w dniu 20 marca 2006 r. (M.P. 2006, nr 79, poz. 789),

stanowienia znajdują się w polsko-gruzińskim traktacie z 1993 r.⁵⁰ W podobny sposób (prawie analogicznie⁵¹) ujęto te kwestie w traktatach zawartych przez Polskę z Mołdawią⁵² i Uzbekistanem⁵³.

Zawarty w 1992 r. Traktat polsko-hiszpański o przyjaźni i współpracy w art. 12 stanowi, że strony będą umacniać współpracę w dziedzinie kultury, nauki, oświaty i techniki, a także, iż będą współuczestniczyć i pomagać w nawiązywaniu bezpośrednich kontaktów między placówkami rządowymi, instytucjami kulturalnymi, związkami i stowarzyszeniami twórczymi, uniwersytetami, innymi placówkami szkolnictwa wyższego, ośrodkami badawczymi,

w którym uzgodniono, że strony będą popierać współpracę między Bibliotekami Narodowymi obu państw zgodnie z istniejącymi porozumieniami tych instytucji, a także, iż będą popierać współpracę bibliotek publicznych (art. 6). Natomiast w stosunkach polsko-łotewskich obowiązuje Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Łotewskiej o współpracy kulturalno-edukacyjnej, podpisana w Rydze w dniu 29 marca 2006 r. (Dz.U. 2008, nr 161, poz. 1000), w której stwierdzono, że strony, w celu upowszechniania znajomości kultury drugiego kontrahenta, będą popierały m.in. współpracę między muzeami państwowymi i samorządowymi oraz bibliotekami (art. 11).

⁵⁰ Zob. art. 11 ust. 1; art. 12 ust. 1 i art. 14 ust. 1 Traktatu Gruzją. We wzajemnych stosunkach obowiązuje też Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Gruzji o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Tbilisi w dniu 20 kwietnia 1993 r. (Dz.U. 1993, nr 117, poz. 525). Umowa ta przewiduje, że strony będą udzielać wszechstronnego poparcia rozszerzaniu i pogłębianiu bezpośredniej współpracy między uczonymi, placówkami badawczymi i organizacjami naukowymi obu państw, a także będą dążyły do zapewnienia niezbędnych warunków współpracy naukowej m.in. przez udostępnianie archiwów, zbiorów bibliotecznych i innych materiałów źródłowych (art. 2).

⁵¹ Różnica polega na tym, że nie przywołano tylko krakowskiego dokumentu KBWE, a dokumenty KBWE.

⁵² Zob. art. 11 ust. 1; art. 12 ust. 1 i art. 14 ust. 1 Traktatu z Mołdawią. We wzajemnych stosunkach obowiązuje też Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Mołdowa o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Kiszyńowie w dniu 10 grudnia 1997 r. (Dz.U. 1999, nr 39, poz. 381), w której stwierdzono, że strony będą sprzyjać nawiązywaniu kontaktów między muzeami, archiwami, bibliotekami i teatrami (art. 3).

⁵³ Zob. art. 11 ust. 1; art. 12 ust. 1 i art. 14 ust. 1 Traktatu z Uzbekistanem. We wzajemnych stosunkach obowiązuje też Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Uzbekistanu o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Warszawie w dniu 11 stycznia 1995 r. (Dz.U. 1996, nr 114, poz. 543). Przewidziano w niej, że kontrahenci będą popierać wymianę i współpracę we wszystkich dziedzinach kultury i sztuki oraz stwarzać odpowiednie możliwości współpracy między organizacjami, instytucjami i osobami działającymi w tych dziedzinach (art. 10), a także, iż popierają współpracę w dziedzinach należących do kompetencji UNESCO (art. 17).

fundacjami, organizacjami prywatnymi oraz przedstawicielami kultury, nauki i oświaty. Ponadto podkreślono, że państwa będą zwracać szczególną uwagę na wzajemne upowszechnianie wiedzy o narodowym dorobku w dziedzinie kultury i sztuki⁵⁴.

W traktacie polsko-tureckim z 1993 r. uzgodniono jedynie, że kontrahenci sprzyjać będą rozwojowi współpracy kulturalnej (art. 7)⁵⁵.

Ostatni z omawianych traktatów, Traktat polsko-litewski, przewiduje że państwa-strony będą między sobą rozwijać i ułatwiać współpracę naukową i techniczną w celach pokojowych na zasadach równouprawnienia i wzajemnych korzyści (art. 9 ust. 4) oraz będą działać na rzecz rozwoju współpracy pomiędzy różnymi rodzajami szkół i szkół wyższych oraz między instytucjami naukowymi (art. 19 ust. 1)⁵⁶.

⁵⁴ W stosunkach wzajemnych obowiązuje też Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Królestwa Hiszpanii o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Warszawie w dniu 23 maja 1997 r. (Dz.U. 1978, nr 7, poz. 22). Umowa te przewiduje, że państwa będą rozwijać i umacniać współpracę w dziedzinach oświaty, nauki, kultury, sztuki i środków masowego przekazu (art. 1); będą popierać wymianę delegatów lub przedstawicieli instytucji lub organizacji oświatowych, naukowych, kulturalnych i artystycznych (art. 2); a także będą ułatwiać obywatelom kontrahenta odbywanie studiów i praktyk w instytucjach naukowych, ośrodkach kulturalnych, artystycznych i szkolnictwa wyższego oraz korzystanie, zgodnie z prawem wewnętrznym, z bibliotek, archiwów, muzeów itp. (art. 5).

⁵⁵ W stosunkach wzajemnych obowiązuje też Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Turcji o współpracy w dziedzinach nauki, oświaty i kultury, sporządzona w Ankarze w dniu 24 października 1990 r. (Dz.U. 1995, nr 106, poz. 521), w której stwierdzono, że kontrahenci będą rozwijać współpracę w dziedzinie kultury i sztuki, tj. literatury, muzyki, teatru, muzealnictwa i konserwacji zabytków, plastyki, wydawnictwa, bibliotekarstwa, a także w dziedzinie radia i telewizji oraz wideo, jak również w dziedzinach architektury i archiwistyki przez inicjowanie i wspieranie m.in. wymiany książek, publikacji, artykułów, informacji między muzeami, wydawnictwami, bibliotekami, stowarzyszeniami i innymi instytucjami kulturalnymi (art. 3). Ponadto uzgodniono w Umowie, że strony będą ułatwiać osobom przybywającym w ramach zawartego porozumienia dostęp do archiwów, bibliotek i muzeów państwa przyjmującego (art. 4).

⁵⁶ We wzajemnych stosunkach obowiązuje też Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w dziedzinie kultury, oświaty i nauki, podpisana w Wilnie w dniu 17 grudnia 1998 r. (M.P. 2002, nr 31, poz. 491). Umowa ta przewiduje, że kontrahenci będą wszechstronnie popierać zacieśnianie współpracy między naukowcami, instytucjami naukowymi, placówkami badawczymi, akademiami nauk oraz innymi instytucjami naukowymi obu państw, a także, iż będą popierać wymianę pracowników naukowych, realizację wspólnych programów badań naukowych, wymianę informacji naukowej i naukowo-technicznej, a także literatury naukowej, jak również orga-

Podsumowując należy stwierdzić, że mimo tego, iż międzynarodowa współpraca bibliotek odgrywa ważną rolę, o czym wspomniano na początku i o czym może także świadczyć wyodrębnienie się prawa bibliotecznego⁵⁷, to nie zyskała odpowiedniej rangi w zawartych przez Polskę traktatach o przyjaźni i współpracy po 1989 r. Zaledwie tylko w kilku traktatach ich postanowienia odnoszą się bezpośrednio do bibliotek, a współpraca biblioteczna została wyszczególniona tylko w traktacie z Grecją. To prawda, że w przypadku innych traktatów o przyjaźni i współpracy podpisanych przez Polskę współpracę biblioteczną można wywnioskować z postanowień dotyczących współpracy naukowej i kulturalnej, niemniej jednak powinna ona uzyskać odpowiednie miejsce wśród dziedzin współpracy państw i powinna być odrębnie wyszczególniona. Należy przypuszczać, że w zawieranych przez Polskę w przeszłości traktatach o przyjaźni i współpracy zadba się o wskazanie współpracy bibliotecznej jako priorytetowej dziedziny wspólnego zainteresowania państw, a tym samym zadba się o nadanie jej odpowiedniej (doniosłej) roli, jaką odgrywa w kształtowaniu przyjaznych stosunków między państwami i rozwoju postępu cywilizacyjnego na świecie.

Summary

The present article is devoted to the international cooperation of libraries in the light of treaties on friendship and cooperation concluded by Poland following the

nizowanie wspólnych imprez naukowych oraz umożliwią korzystanie z archiwów, zbiorów bibliotecznych oraz innych materiałów źródłowych (art. 3). Uzgodniono w niej, że będą też stwarzane warunki dla bezpośredniej współpracy szkół wyższych, placówek naukowych i badawczych obu państw (art. 4), a także iż będą popierane inicjatywy właściwych organów i instytucji rządowych oraz organizacji pozarządowych sprzyjające lepszemu poznaniu kultury drugiego kontrahenta i w tym celu strony będą popierać współpracę we wszystkich dziedzinach kultury i sztuki oraz stwarzać odpowiednie warunki do kontaktów bezpośrednich między organizacjami, instytucjami i osobami fizycznymi działającymi w tych dziedzinach (art. 10).

⁵⁷ Przez prawo biblioteczne rozumiemy, jak stwierdza T. Zarzębski, ogół norm postępowania, dotyczących organizacji i funkcjonowania bibliotek, ustanowionych przez organy władzy i administracji państwowej, obejmuje zatem wszelkie akty normatywne (także tzw. interpretacyjne), które w całości lub części aktu normatywnego odnoszą się wyłącznie do spraw bibliotecznych i z tego punktu widzenia zostały wydane. T. Zarzębski, *Polskie prawo biblioteczne 1773–1990*, Warszawa 1991, s. 10 i n. Zob. także rozważania T. Zarzębskiego na temat systemu polskiego prawa bibliotecznego, s. 12 i n.). O ewolucji polskiego prawa bibliotecznego piszą T. Zarzębski, op.cit., s. 18 i n.; S. Kowalska, *Prawo w działalności współczesnych polskich bibliotek*, Poznań–Kalisz 2009, s. 17 i n.

1989 transformations in Central and Eastern Europe. When examining the provisions of the treaties, it could be noted that cooperation of libraries has not been accorded an appropriate position among the fields of common interest of states. Only in a few treaties on friendship and cooperation we can find provisions that directly relate to libraries, and only in one – the Polish-Greek Treaty of 1996, cooperation of libraries is specified. Naturally, this kind of cooperation, on the basis of the analysis made, can be deduced from the provisions of the treaties on scientific and cultural cooperation, nevertheless in the future, it should be given an appropriate position in the treaties on friendship and cooperation concluded by Poland and thus it has to be distinguished among priority areas of common interest of the states.

Keywords: international cooperation of libraries, treaties on friendship and cooperation; Polish treaty practice, international scientific cooperation, international cultural cooperation

Słowa kluczowe: międzynarodowa współpraca bibliotek, traktaty o przyjaźni i współpracy, praktyka traktatowa Polski, międzynarodowa współpraca naukowa, międzynarodowa współpraca kulturalna